

ONZE BASIS- SCHOOL GAAT ALL-IN.

Ons werk

INHOUDSOPGAVE

03 WAAR STAAT DE SCHOOL OP HET GEBIED VAN INCLUSIVITEIT?

- Wat betekent het voeren van een inclusief beleid?

14 DE FOCUS VAN HET SCHOOLBESTUUR

- Waar is het bestuur verantwoordelijk voor?

15 DE BELOFTE VAN HET BESTUUR

- Waar ga je als bestuur voor staan?

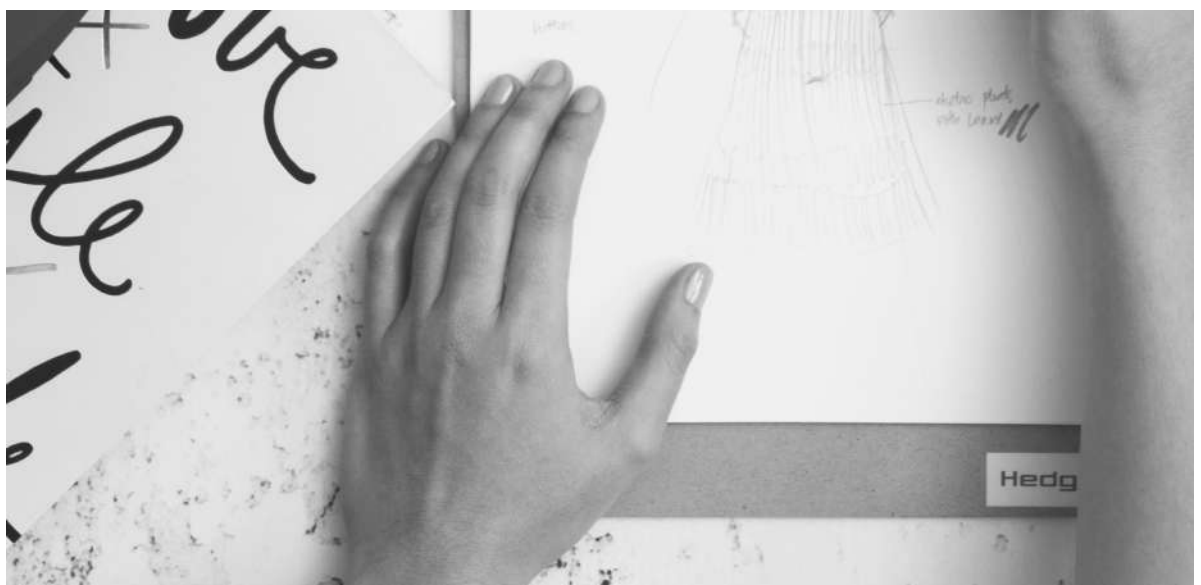
18 VAN INCLUSIEF BELEID NAAR PRAKTIJK

- Hoe vertaal je beleid naar acties?

29 ONZE DOCENTEN

- De belofte van onze medewerkers

Waar staat de school op het gebied van inclusie?

Veel scholen herstructureren hun curricula en lestechnieken om de historie, cultuur, levenservaringen en leerstijlen van de gemeenschap beter te reflecteren. Deze veranderingen bieden minderheden en studenten met een minder sterke economische positie de mogelijkheid om zichzelf terug te zien in tekstboeken, lessen, presentaties en andere schoolonderdelen en dragen daardoor bij aan een positiever zelfbeeld en toekomstverwachting.

De bovengenoemde vorm van inclusie helpt bij het promoten van gelijkheid binnen het schoolsysteem, omdat het onderwijzen vanuit diverse perspectieven en het aanpassen van de methodieken in de klaslokalen aan de verschillende leerstijlen ervoor zorgen dat elk kind succesvol kan zijn. Aangezien vooroordelen eveneens verbonden zijn met ongelijkheid en zich niet alleen in een individu maar ook systemisch, cultureel en institutioneel wortelen, is het van ongekend belang dat scholen zich inzetten voor een inclusief klimaat waarin alle leerlingen en docenten worden gerespecteerd en gezien.

De inclusie en sociale veiligheid audit

Het is belangrijk om het eigen klimaat te evalueren om zo prioriteiten vast te kunnen stellen. Hoewel sommige prioriteiten mogelijk worden bepaald door externe factoren als wet en regelgeving, liggen andere factoren binnen de directe invloed van de school zelf.

Wij als school willen weten wat onze sterktes zijn en op welke onderdelen verbetering mogelijk is binnen de context van inclusie. Hierbij wordt kritisch gekeken naar welk bewijs er is dat onze school positief reageert op diversiteit. Een belangrijk instrument om de effecten van onze inspanningen als school te toetsen is de audit op het gebied van inclusie en sociale veiligheid. Deze audit nemen we tenminste 1 maal per jaar af onder onze leerlingen en medewerkers.

Analyse: Het vaststellen van de doelstellingen

We zullen als school gezamenlijk met de belangrijkste adviesorganen besluiten wat we op korte en de lange termijn willen bereiken en daar vervolgens meetbare criteria aan koppelen om onze voortgang tastbaar en effectiviteit meetbaar te maken. Zo is een mogelijk criterium dat al onze richtlijnen en processen in lijn liggen met ons diversiteitsbeleid en de wens een inclusief klimaat te realiseren voor leerlingen ongeacht hun economische status, moedertaal, seksuele voorkeur, religie of lichamelijke gezondheid.

Actieplan: Hoe komen we daar?

We gebruiken een project template voor het actieplan met daarin informatie over wie verantwoordelijk is voor welke acties, wie bij elke actie betrokken dient te worden en een tijdslijn waarin het projectverloop en het benodigd kapitaal wordt beschreven (menselijk kapitaal en materiaal). Bij het opstellen van een inhoudelijk programma zal de school er zorg voor dragen dat alle acties in lijn zijn met de doelstellingen, waarden en missie van de school.

Het monitoren van onze progressie

De school houdt ten minste elk kwartaal een bijeenkomst om de voortgang van de diverse programma's te bespreken. Deze bijeenkomsten zijn tevens bedoeld om geleerde lessen te delen, te bepalen of het programma op schema ligt, of alle acties de beoogde uitwerking hebben en te beoordelen of alle bronnen adequaat worden ingezet.

De inclusie checklist voor scholen

Schoolbeleid

- Is inclusie opgenomen in het beleidsplan?
- Zijn de procedures voor alle leerlingen en verzorgers van evenredig gewicht? Oftewel niet onevenredig belastend voor één of meer bevolkingsgroepen?
- Stemt de school onderwijsgerelateerde uitgaven af op het inkomen van verzorgers en ouders?
- Is het leerlingenbestand, het docententeam en het bestuur een passende weerspiegeling van de maatschappij?
- Gebruikt de school een vaste vragenlijst bij het afnemen van interviews met potentiële werknemers?
- Stuurt het management actief op het sociale klimaat van de school en wordt dit klimaat getoetst onder leerlingen én werknemers?
- Krijgen alle werknemers/docenten evenveel spreektijd tijdens vergaderingen?
- Zijn beloningen (in promotie, tijd, geld) voor iedereen gelijk?

Geheel - 3	Gedeeltelijk - 2	In ontwikkeling - 1	Nee - 0
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

Maximale score

24

Onze score

De inclusie checklist voor scholen

Schoolcommunicatie

	Geheel - 3	Gedeeltelijk - 2	In ontwikkeling - 1	Nee - 0
• Biedt de school informatie aan over het curriculum en de eigen werkwijze, in verschillende vormen?	☐	☐	☐	☐
• Is de geboden informatie toegankelijk? Denk aan het aanbieden van informatie in digitale en printvorm en is de informatie via verschillende wegen te verkrijgen?	☐	☐	☐	☐
• Communiceert de school in het Engels, in gebarentaal, braille of andere talen die gebruikt worden in de directe schoolomgeving?	☐	☐	☐	☐
• Is de aangeboden communicatie vrij van jargon en makkelijk te begrijpen?	☐	☐	☐	☐
• Voorziet de school in een informatiepakket voor de nieuwe leerlingen, verzorgers en docenten?	☐	☐	☐	☐
• Betreft men ouders/verzorgers actief bij de ontwikkeling van leerlingen en helpt de school hen met handgrepen om in die rol te voorzien?	☐	☐	☐	☐
• Heeft de school zicht op, en is de school in staat om haar communicatie af te stemmen op de cultuur van de doelgroep?	☐	☐	☐	☐
• Zijn er binnen de school en het klaslokaal duidelijke regels omtrent de omgangsnormen en leeft iedereen deze regels na?	☐	☐	☐	☐
• Stelt de school ook de ouders/verzorgers op de hoogte van de omgangsregels en eventuele consequenties?	☐	☐	☐	☐

Maximale score

27

Onze score

De inclusie checklist voor scholen

Administratie

- Kunnen leerlingen participeren op een wijze die aansluit bij hun genderidentiteit? En hebben zij een voornaam en voornaamwoord in de systemen die past bij deze identiteit?
- Kunnen leerlingen en docenten hun eigen roepnaam laten weergeven of veranderen in de systemen?
- Wordt de uitspraak van namen van leerlingen en docenten weergegeven indien dit nodig is?
- Houdt de school rekening in de planning met leerlingen die een beperking of extra belasting hebben?
- Biedt de school ondersteuning aan ouders bij het administratieve proces indien dit wegens hun specifieke omstandigheden noodzakelijk is?

Geheel - 3	Gedeeltelijk - 2	In ontwikkeling - 1	Nee - 0
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

Maximale score

15

Onze score

De inclusie checklist voor scholen

Lesmateriaal

- Zijn de materialen voor leraren en studenten vrij van stereotyperingen en wordt er voldoende kritisch gekeken – en aandacht besteedt aan – gebeurtenissen uit het verleden?
- Kunnen alle leerlingen zich herkennen in de materialen die de school gebruikt?
- Tonen de materialen zowel mannen als vrouwen en zijn deze aantallen in verhouding met elkaar?
- Tonen de materialen alle bevolkingsgroepen met gelijk respect en potentieel? Denk aan rolmodellen of wanneer er wordt gesproken over toekomstige banen.
- Reflecteert het curriculum de behoeften en ervaringen van alle leerlingen op school?
- Promoot het curriculum gelijkheid voor alle bevolkingsgroepen, ongeacht hun afkomst, economische status, seksuele voorkeur, religie of lichamelijke gezondheid?
- Hebben huiswerkopdrachten altijd een duidelijke doelstelling in relatie tot de kennis en vaardigheden van de leerling?
- Past de docent de gymlessen aan aan de mogelijkheden van de leerlingen en zijn er speciale materialen aanwezig om de bewegingsvrijheid van leerlingen optimaal te benutten?

	Geheel - 3	Gedeeltelijk - 2	In ontwikkeling - 1	Nee - 0
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐

Maximale score

24

Onze score

De inclusie checklist voor scholen

Faciliteiten

	Geheel - 3	Gedeeltelijk - 2	In ontwikkeling - 1	Nee - 0
• Stemt men het assortiment van de kantine af op de behoeften van de leerlingen en medewerkers? Denk hierbij bijvoorbeeld aan medische noodzaak of religie.	☐	☐	☐	☐
• Kunnen minder validen of invaliden alle gebouwen en faciliteiten goed bereiken?	☐	☐	☐	☐
• Is er een gebeds- of rustruimte voor leerlingen en docenten die behoefte hebben aan een plek om hun geloof te praktiseren?	☐	☐	☐	☐
• Is er een plek waar leerlingen hun huiswerk buiten hun lessen in alle rust kunnen maken en in verschillende werkvormen aan opdrachten kunnen werken?	☐	☐	☐	☐
• Hebben de docenten de nodige materialen en faciliteiten om hun lessen goed uit te kunnen voeren?	☐	☐	☐	☐
• Zijn de docenten op de hoogte van de aanwezigheid en werking van de ondersteuning die aangeboden wordt vanuit de school?	☐	☐	☐	☐
• Richt de school sportdagen en schooluitjes zo in dat alle leerlingen en docenten kunnen participeren?	☐	☐	☐	☐
• Is er een prikkelarme werkplek met toezicht voor leerlingen met aandachtstoornissen?	☐	☐	☐	☐
• Houdt men bij het inrichten van de ruimtes rekening met de rustgevendheid qua materialen, kleuren, akoestiek en verlichting?	☐	☐	☐	☐

Maximale score

27

Onze score

De inclusie checklist voor scholen

Jeugdontwikkeling

- Streeft de school een gelijke behandeling na, waarin docenten en leerlingen situaties vanuit diverse perspectieven kunnen bekijken, vragen mogen stellen over de bron van informatie en sociale interactie en discussie de ruimte krijgen?
- Heeft het curriculum structureel coöperatieve leertechnieken met een focus op “intergroep” contact d.w.z. een mix van jongens en meisjes, hoger en lager scorende leerlingen en diverse bevolkingsgroepen?
- Heeft de school een programma dat zich richt op sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen?
- Voelen leerlingen zich verantwoordelijk voor het elkaar ondersteunen?
- Wordt de zelfkennis van leerlingen vergroot door het aanleren van o.a. zelfinzicht?
- Helpt de school leerlingen bij het leren van effectieve strategieën om discriminatie, vooroordelen en pestgedrag te adresseren als onderdeel van conflicthantering?
- Stimuleert het curriculum leerlingen om hun empathisch vermogen verder te ontwikkelen?
- Ontwikkelt het schoolprogramma het zelfvertrouwen van leerlingen?
- Stimuleert men het vragen om hulp en het bieden van hulp door zowel leerlingen als docenten?
- Biedt de school leerlingen de mogelijkheid om hun leiderschapsvaardigheden te ontwikkelen?
- Stimuleert het curriculum leerlingen en docenten om situaties vanuit meerdere perspectieven te bekijken?

	Geheel - 3	Gedeeltelijk - 2	In ontwikkeling - 1	Nee - 0
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐

Maximale score

33

Onze score

De inclusie checklist voor scholen

Ontwikkeling van docenten

- Voelen docenten en medewerkers de ruimte om volledig zichzelf te kunnen zijn binnen de school?
- Helpt de school docenten en medewerkers bewust te zijn van hun rol in de ontwikkeling en participatie van leerlingen en in hoe zij deze rol op positieve wijze kunnen invullen?
- Voorziet de school in training voor docenten om vooroordelen en stereotyperingen te herkennen en te adresseren?
- Is er scholing of training om om te gaan met cultureel en taalkundig diverse leerlingen?
- Kunnen docenten nieuwe lesmethodieken ontwikkelen, testen en ideeën uitwisselen?
- Is er een platform waarop docenten gebruik kunnen maken van intervisie en zelfreflectie?
- Koppelt de school nieuwe docenten aan zeer ervaren docenten? Maakt de school gebruik van mentorschap?
- Is er voldoende kennis over het omgaan met verschillende beperkingen van leerlingen en wordt deze kennis bijgehouden?

	Geheel - 3	Gedeeltelijk - 2	In ontwikkeling - 1	Nee - 0
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐

Maximale score

24

Onze score

De inclusie checklist voor scholen

Sociaal burgerschap

Geheel - 3
Gedeeltelijk - 2
In ontwikkeling - 1
Nee - 0

- Houdt de evenementenagenda rekening met de achtergrond van alle leerlingen? Zijn de evenementen inclusief in opzet?
- Verwelkomt de school alle talen die leerlingen spreken en zijn al deze talen in beeld?
- Organiseert de school activiteiten die de school en haar leerlingen verbinden met de directe omgeving van de school?
- Stimuleert de school leerlingen om zich belangeloos in te zetten voor anderen?
- Stuurt de school op de verantwoordelijkheden van haar en haar leerlingen als het gaat om het schoonhouden van de omgeving?
- Biedt de school taalonderwijs uit de sociale omgeving van de school en haar leerlingen aan?
- Biedt de school leerlingen de mogelijkheid om groepen op te richten aan de hand van gedeelde interesses en op het schoolterrein samen te komen?
- Hoort het bestuur deze groepen als hierom verzocht wordt of zoekt het deze groepen zelf actief op als er relevante vraagstukken liggen?
- Biedt de school programma's om leerlingen te verbinden aan de school en de buurt?

☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

Maximale score

27

Onze score

De focus van het schoolbestuur

Het schoolbestuur bezit de positie om betrokkenen te motiveren en de ontwikkeling van de schoolcultuur en de lesprogramma's te beïnvloeden en begeleiden.

Daarbij is zij verantwoordelijk voor de regelgeving en richtlijnen, verdeling van macht en verantwoordelijkheden, publieke verantwoording, planning, evaluatie en monitoring, communicatie, verdeling van bronnen, eigenaarschap, ondersteuning en mate van zelfsturing (autonomie).

In alle aspecten van de school dient de inclusiviteit verweven te worden:

- Het formele en het informele curriculum
- De wijze waarop lesgegeven wordt
- Attitudes en verwachtingen van bestuur, docenten, ouders, de maatschappelijke omgeving, leerlingen en overige werknemers
- Additionele programma's en activiteiten van de school
- Beleid en uitvoering van schoolregels

Wij gaan All-in!

En beloven hierbij plechtig om ons te committeren aan de volgende 11 principes van een inclusieve school:

De school promoot ethische waarden en prestatienormen als de basis van inclusiviteit

Zo houdt het bestuur jaarlijks bijeenkomsten met haar belanghebbenden om de kernwaarden van de school te bekrachtigen en te vertalen naar taakgerichte doelen voor het jaar. Zij meet jaarlijks haar vooruitgang.

De school vertaalt de waarden naar de praktijk en focust daarbij op gedachten, gevoelens en concreet gedrag

De school geeft iedereen, en met name haar leerlingen, de ruimte om de eigen emoties en ervaringen te verkennen en uit te drukken.

De school gebruikt een begrijpelijke, bewuste en proactieve aanpak gericht op karakterontwikkeling en inclusief burgerschap

De school verweeft de ontwikkeling van sociale vaardigheden in relatie tot moreel gedrag, respect en inclusiviteit in haar curriculum en in de begeleiding van haar leerlingen.

De school creëert een sociaal veilige omgeving

De school zet middelen in om een omgeving tot stand te brengen waarin leerlingen en werknemers zich gezien, gerespecteerd en veilig genoeg voelen om te experimenteren op het gebied van zelfexpressie.

De school biedt leerlingen kansen om te acteren op het gebied van burgerschap

De school biedt leerlingen de mogelijkheid om zich te committeren aan positief en verantwoordelijk gedrag, gericht op de maatschappelijke omgeving waarin de leerling zich bevindt.

De school biedt een betekenisvol en uitdagend lesprogramma met respect voor alle leerlingen en hun doelstellingen

De school daagt leerlingen uit door activiteiten en oefeningen met innemend materiaal aan te bieden dat hen stimuleert om meer uit zichzelf te halen.

De school bevordert de zelfmotivatie van leerlingen

De school biedt leerlingen ruimte voor autonomie en schept mogelijkheden om de eigen doelen te behalen.

De school biedt werknemers en ouders/verzorgers van leerlingen een netwerk waarin voldoende ruimte is voor kennisontwikkeling en kennisdeling en waarin iedereen gezamenlijk de verantwoordelijkheid draagt voor het uitdragen van de schoolwaarden

De school neemt inclusieve vaardigheden, respect, moreel gedrag en de andere kernwaarden van de school mee in de educatievoorzieningen en vergaderingen.

De school stimuleert gedeeld leiderschap en duurzame ondersteuning van het inclusief beleid

De school betreft belanghebbenden in het terugkoppelen ten aanzien van de lesprogramma's, biedt hen de mogelijkheid te participeren in het ontwikkelingstraject en biedt en vraagt ondersteuning bij het vertalen van het beleid naar de praktijk.

De school beoordeelt haar eigen functioneren

De school monitort en evalueert haar eigen cultuur en klimaat, het functioneren van de docenten en de mate waarin moreel en inclusief gedrag wordt getoond door leerlingen.

De school streeft naar diversiteit

De school heeft oog voor de diversiteit in haar geledingen op alle niveaus en streeft een gemêleerde samenstelling na voor bestuur, werknemers en leerlingen.

**NAMEN EN HANDTEKENINGEN VAN
HET VOLTALLIGE BESTUUR:**

Van inclusief beleid naar de praktijk

Screening en voorselectie van medewerkers

Om te vermijden dat onbewuste vooroordelen het wervingsproces beïnvloeden, kan de school ervoor kiezen om zoveel mogelijk identiteitsdata uit cv's te verwijderen (foto's, naam, leeftijd, geslacht, etnische informatie en zo nodig adres). Wordt er gebruik gemaakt van een recruiter, is het aan te raden om de recruiter te verzoeken om diverse kandidaten (gender, achtergrond) aan te leveren.

Het is aan te raden om vakkennis en situationeel inschattingsvermogen van relevante vaardigheden te toetsen tijdens het sollicitatieproces door vak-gerelateerde vragen aan kandidaten voor te leggen.

Afnemen van gestructureerde interviews

Het verdient de aanbeveling om te werken met gestructureerde interviews tijdens de eigenlijke selectieprocedures. Werk bij voorkeur met een scoringssysteem. Hierbij score je de kandidaat op verschillende hoofdonderwerpen en schrijf je na de vragenronde met betrekking tot het hoofdonderwerp zijn of haar score op dat deelgebied direct op.

Ontwikkel deze systematiek van tevoren in overleg met een gemêleerde groep waarbij 5 hoofdcompetenties en de bijbehorende vragen worden vastgesteld.

Hou tenminste 2 gespreksrondes met verschillende interviewers om vooroordelen te voorkomen of kies voor een gezamenlijke beoordeling (dus twee interviewers tijdens het gesprek). Interviewers leggen eerst de eigen feedback vast voordat ze toegang krijgen tot de beoordeling van de andere interviewer. Reserveer na elk gesprek ongeveer 15 minuten om interviewers de mogelijkheid te geven hun terugkoppeling uit te werken.

Permanente educatie van medewerkers

Het organiseren van intervisie of trainingsbijeenkomsten - liefst minstens 2x per jaar - geeft docenten en andere werknemers de ruimte en mogelijkheid om ideeën uit te wisselen, situaties aan elkaar voor te leggen, strategieën te bespreken, kennis op te doen en oplossingen aan te dragen. Dit draagt bij aan het kennisbehoud binnen de school. Een andere belangrijke functie van deze bijeenkomsten is die van motivator: de werknemers krijgen tijdens deze bijeenkomsten een ondersteunend netwerk aangereikt. Daarbij bieden de bijeenkomsten de ruimte voor persoonlijke ontwikkeling.

Tegengaan van groepsconformiteit tijdens het vergaderproces

Ga groepsconformiteit tegen door het vergaderproces/overlegproces zodanig op te zetten dat het, ook in de basis, inclusief is. Dit kan door iedereen een spreekkans te geven bij belangrijke onderwerpen maar ook door aanwezig te vragen om hun inzichten eerst te delen met de persoon naast zich of om hun inzichten op te schrijven op een anoniem papier of digitaal document vóór of tijdens de vergadering. Lever hier een format voor aan.

- o Wat is jouw perspectief op dit vraagstuk?
- o Wat zijn jouw argumenten voor en tegen dit besluit?
- o Wat is je grootste zorg?
- o Wat zijn jouw suggesties om het op te lossen?

Duurzame inzet van programma's gericht op de inclusieve competentie

Veel programma's en trainingen op het gebied van racisme, vooroordelen en moraliteit zijn van tijdelijke aard. Hoewel dergelijke initiatieven een afname van vooroordelen onder leerlingen laten zien, blijkt deze daling in de praktijk van zeer korte duur.

Uit onderzoek op o.a. de Universiteiten van Vulteich en Payne uit 2016 bleek dat een gelaagd programma met een duurzaam karakter het meest effectief is voor het ontwikkelen van inclusief gedrag en het uitbannen van systemische vooroordelen.

Welkom heten van leerlingen en medewerkers

Elk contactmoment dat leerlingen, medewerkers en andere relaties met de school hebben, zegt iets over de identiteit van de school.

Dat betekent dat scholen bewust moeten nadenken over hoe zij omgaan met alle belangrijke contactmomenten en kritisch moeten kijken naar hoe die momenten zich verhouden met de gewenste schoolcultuur.

Een warm schoolklimaat onderscheidt zich door aandacht voor het individu te hebben. Ieder contactmoment is dan bedoeld om relaties te versterken.

Zo kunnen scholen ervoor kiezen om hun leerlingen een mail of kaartje te sturen met daarop een welkomstwoordje van de docenten of zelfs van de medeleerlingen (bij nieuwe instromers) waarin je aangeeft blij te zijn met hun komst.

Ondertekenen van de All-in belofte

Door iedereen de All-in belofte te laten ondertekenen, wordt de toewijding van leerlingen, docenten en bestuur aan een inclusief beleid en inclusief gedrag vergroot. De ondertekening is dus meer dan alleen van symbolische waarde. Ondertekenen versterkt de sociale druk op al deze groepen waardoor de kans op pro-sociaal en moreel gedrag toeneemt.

Door foto's te maken van klassen, docenten en bestuursleden met hun ondertekende belofte en deze foto's op te hangen in een ruimte waarin zij geregeld verblijven, neemt deze sociale invloed verder toe.

Opnemen van kritisch denken in het curriculum

Het All-in programma richt zich met name op de ontwikkeling van vaardigheden. Dit betekent dat voorlichting en bewustwording rondom discriminatie, racisme en vooroordelen worden opgenomen in het reguliere curriculum. Deze onderwerpen sluiten naadloos aan bij vakken als levensbeschouwing, maatschappijleer, aardrijkskunde en geschiedenis.

Tijdens de beoordeling van de lesprogramma's van deze vakken is het goed de volgende punten te controleren:

- Contextualiseren wij de verschillen in onze samenleving? Leggen wij uit hoe deze verschillen zijn ontstaan en tonen wij in ons curriculum aan dat deze verschillen veranderbaar zijn?
- Daagt ons curriculum onze leerlingen en onze docenten uit om bijvoorbeeld associaties tussen criminaliteit en klasse en ras ter discussie te stellen en onderwijzen wij hen over vooroordelen?
- Besteden wij aandacht aan de rol van instituten, zoals de politiek en de media, in de ontwikkeling én in het standhouden van structurele en socioculturele vormen van discriminatie en racisme?

Aandacht voor financiële educatie

Het All-in programma richt zich op de verschillende vaardigheden die ten grondslag liggen aan inclusief burgerschap, toch is het voor kinderen ook belangrijk om te leren gaan met geld om hun eigen economische positie in de toekomst te verstevigen. Leert de school kinderen omgaan met financiën? Geeft de school hen de mogelijkheid om te leren budgetteren? Dit kan een groot verschil maken voor hun toekomst.

Genderneutraal taalgebruik in contracten en schooldocumenten

Op veel formulieren en contracten wordt gebruik gemaakt van genderaanduidingen als man/vrouw, vader/moeder, hij/zij of heer/mevrouw. Loop documenten en contracten na op dergelijk taalgebruik en pas bewoordingen waar nodig aan of vul deze bewoordingen aan met een genderneutrale aanduiding.

HR beleid voor moderne gezinssamenstellingen

Het is goed om als school bewust te zijn van het feit dat feitelijke ouders of verzorgers niet altijd staan aangeduid als wettelijke ouders van kinderen. Hierdoor hebben deze ouders binnen de huidige voorzieningen soms geen recht op zaken als calamiteitenverlof of ouderschapsverlof. Om deze ouders/verzorgers gebruik te kunnen laten maken van dezelfde regelingen, is het meestal noodzakelijk om extra regelingen te formuleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een extra regeling omtrent het geboorteverlof.

De kostenkaart en armoedebeleid

Het is scholen aan te bevelen om inzichtelijk te maken met welke kosten leerlingen en ouders/verzorgers tijdens het schooljaar worden geconfronteerd. Hierbij is het belangrijk om niet alleen de directe maar ook de verborgen kosten in beeld te hebben. Veel voorkomende kosten zijn: schoolmateriaal, ondersteunend leermateriaal, woordenboeken, schriften, pennen, gymkleding en sportschoenen, rugzak, een fiets, schooluitjes, laptops of tablets en oortjes, traktaties, surprises voor sinterklaas, kerstontbijt en andere bijzonderheden.

Zodra de school dit helder heeft, kan de school een armoedebeleid formuleren. Hiervoor dient de school ook elk jaar van de gemeente een document te ontvangen waarin de ondersteuningsmogelijkheden die er geboden worden, zowel vanuit de gemeente als vanuit lokale en nationale fondsen, worden beschreven. Dit biedt scholen de mogelijkheid om ouders/verzorgers hierin bij te staan.

Neem in het armoedebeleid ook de begeleiding naar het VO op, zodat ouders/verzorgers voorbereid zijn op de te verwachten kosten en op de hoogte zijn van de daarbij behorende mogelijkheden voor ondersteuning en lastenverlichting.

Activiteiten ter ondersteuning van het beleid

Quote van de week:

De school kan wekelijks een quote plaatsen op de digitale borden en de social media van de school en in de communicatie naar leerlingen. De quotes zijn verbonden aan het gewenste gedrag en de waarden van de school. Zie de bijlage voor inspiratie.

Hierbij kan de school vragen stellen aan leerlingen over hoe zij naar de quote kijken en wat de quote voor hen betekent. Op deze manier worden waarden en normen herhaaldelijk onder de aandacht gebracht en krijgt iedereen een beter beeld van de perspectieven of gevoelens van andere leerlingen. Begeleidt de quote bij voorkeur ook met een beeld en/of vraag leerlingen om er een tekening van te maken. Bespreek dan wel eerst de quote en waar de quote voor staat (betekenisgeving).

Vier de verschillen

Hou een verkiezing aan het eind van elk jaar voor de meest inclusieve leerling en docent. Laat medeleerlingen en docenten anderen nomineren. De winnaar kun je belonen met een prijs van een lokale ondernemer.

Tiem

Ze zeggen vaak dat er geen I in het woord team zit, wel bij de school die meedoet aan het All-in Programma. Tiem staat namelijk voor Team Inclusie en Maatschappij.

Initieer een jeugdgroep die zich bezighoudt met het inclusieve programma en de evenementen. Het doel van deze groep is om inclusie en respect te promoten op én rond de school. Hiervoor kunnen ze evenementen inzetten, posters maken, verhalen delen met de leden en activiteiten voorstellen. Leerlingen kunnen via deze groep leiderschapservaring opdoen en de eigen sociale vaardigheden vergroten.

The mural

Scholen kunnen groepen leerlingen een schets laten maken van een kunstwerk, met de gemeenschap als onderwerp. Verzin/maak symbolen voor ieders unieke trekjes bijv. in de stijl van Miro of een graffitikunstenaar en laat ieders symbool terugkomen in een gezamenlijk kunstwerk. Het kunstwerk mag van graffiti zijn maar natuurlijk kun je elk materiaal gebruiken dat voorhanden is. Het kunstwerk wordt op school, op het plein, in de tuin of in het dorp of de wijk tentoongesteld.

De boom van vriendschap

Dit project vraagt behoorlijk wat voorbereiding en is het makkelijkst om alvast te starten tijdens de schoolvakantie. Om dit project te laten slagen is de toewijding van zowel ouders als het docententeam nodig. Zij blijven dit traject gedurende het hele jaar onder de aandacht brengen bij de kinderen. Het managementteam van de school doet dit voor de docenten en zichzelf.

Iedereen groeit met aandacht en liefde, dit geldt ook voor de boom van vriendschap. Bedenk samen met je team hoe je een opbouwbaar boom kunt creëren in een centrale ruimte van de school (bijvoorbeeld de kantine), hierbij gaat het enkel om de takken en de stam. Je kunt er uiteraard ook voor kiezen om te beginnen met een kale boom (maak deze bijvoorbeeld van papier-maché) en kun je geen boom bouwen, teken de boom dan gewoon!

Leg aan de voet van de boom het volgende neer: een bak met een paar honderd korte linten, een bak met een paar honderd papieren (boom)blaadjes met een gaatje voor het lint en pennen of stiften. Wanneer ouders/leerlingen of teamleden een vriendelijk gebaar zien of een kind/ouder of teamlid iets liefdevols horen delen, dan kunnen ze dat opschrijven. Dit hoeft niet meteen op het blad van de boom, ze kunnen zelf ook een notitieboekje bijhouden en de mooiste voorbeelden later aan de boom toevoegen. Deze bijzondere momenten worden op de blaadjes geschreven en aan de boom gehangen. Aan het einde van elk schooljaar zie je hoe vriendschappen en warmte zijn opgebloeid in de school!

Een schoolmaatje

Het aanbieden van een vast schoolmaatje voor leerlingen met een migratieachtergrond en achterstand. Het schoolmaatje biedt 1 op 1 ondersteuning gedurende het schooljaar en ondersteunt de leerling 1-3 uren per week. Leerlingen uit de bovenbouw of studenten met een sociaal pedagogische achtergrond kunnen deze leerlingen begeleiden. Doel van de begeleiding is het stimuleren van het zelfvertrouwen, vergroten van de intrinsieke motivatie, vergroten van de persoonlijke vaardigheden en het ontwikkelen van de taalvaardigheid. Aanvullend kan er nog gekozen worden voor het aanwijzen van een klassenmaatje voor begeleiding in de klas.

Mijn toekomst

Een programma waarbij leerlingen uit de hogere klassen elk kwartaal bezoek krijgen van een Universiteit, Hogeschool of MBO om hen bekend te maken met verschillende vakgebieden zodat leerlingen een duidelijk beeld ontwikkelen van de mogelijkheden die zij eventueel hebben.

Het docenten stuurtiem

Scholen kunnen docenten uitnodigen om deel te nemen aan een stuurtiem dat zich op school bezig gaat houden met het onderzoeken, testen, verbeteren en toepassen van inclusief onderwijs.

Elke docent toetst en combineert methodieken binnen de eigen klassen en deelt de geleerde lessen met de rest van het tiem. Eén of twee projectleider(s) vertalen de methodes en ervaringen naar een handzame methodiek voor de volledige school.

Doel van het team is om zo het sociale klimaat van de school te verstevigen en de interculturele en inclusieve competenties van de docenten te verbeteren.

De taal van je hart

Het aanbieden van taal en cultuurlessen via school: Turks, Arabisch, Duits, Grieks, Pools etc. De selectie is afhankelijk van de aanwezige moedertalen/tweede talen van de leerlingen.

De weggeefhoek

Het creëren van een goed bereikbare plek waar ouders of verzorgers spullen die zij niet meer gebruiken beschikbaar kunnen stellen voor andere gezinnen. Denk hierbij aan kleding, speelgoed, schoolspullen en bijvoorbeeld gymspullen. Vraag ouders of een aantal medewerkers om deze hoek te beheren, zodat de spullen die geplaatst worden van netjes en van waarde zijn. Communiceer de aanwezigheid van de hoek met alle ouders/verzorgers en stel duidelijke richtlijnen op voor het gebruik ervan. Let er op het gebruik van deze hoek niet te stigmatiseren.

Een mandje persoonlijke hygiëne

Stel een mandje beschikbaar met hygiëneproducten voor meisjes en plaats deze bij de toiletten in groep 7 en 8 of zet het mandje bij een vrouwelijke vertrouwenspersoon op school. Hierin kun je bijvoorbeeld maandverband, tampons en zelfs deodorant plaatsen en een boekje met uitleg over ongesteld worden.

Vers fruit en groente op school

Scholen kunnen deelnemen aan het EU Schoolfruitprogramma zodat kinderen voor wie het eten van groente en fruit geen vanzelfsprekendheid is toch gezonde voeding kunnen krijgen. Dit programma biedt scholen 20 weken per jaar 3 porties groente en fruit voor elke leerling.

Ontbijt en lunchstraat

Met behulp van lokale ondernemers én ouders kunnen scholen bij de schoolingang een ontbijt- en/of lunchstraat opzetten waar kinderen die geen ontbijt of lunch hebben, een maaltijd kunnen ophalen. Als de dagelijkse belasting hiervan te hoog is, kan de school er ook voor kiezen om dit wekelijks te doen.

Jaarlijkse kennismakingsgesprekken

Plan een kennismakingsgesprek aan het begin van elk schooljaar met alle leerlingen en hun ouders/verzorgers bij de leerling thuis. Een thuisbezoek geeft de leraar een beter beeld van de leefwereld van het leerling. Als ouders/verzorgers dit bezoek als onprettig ervaren, kun je het gesprek ook op school voeren. Ontwikkel voor deze gesprekken met het docententeam een leidraad en bespreek hoe je belemmerende factoren voor het leerproces van de leerling bespreekbaar kunt maken.

Evenement ideeën:

Cultuurdag

Een dag waarop leerlingen alle culturen vieren. Nodig leerlingen uit om een hapje of drankje mee te nemen die symbool staat voor een cultuur die zij waarderen of waar zij zelf een relatie mee hebben. Verzamel daarna woorden uit de diverse talen die kinderen en medewerkers spreken, neem een korte welkomstboodschap op met al deze woorden en gebruik de woorden om een gezamenlijke ruimte te versieren. Vraag elke klas om iets voor te bereiden voor de cultuurdag, iedereen draagt iets bijzonders bij gericht op de verschillende culturen die onder de aandacht worden gebracht. De school kan daarbij een voorstelling organiseren die met aandacht voor een bepaalde cultuur, bijvoorbeeld door folklore te vertalen naar een toneel- of muziekstuk.

Een dag in het leven van

Evenement waarbij jongeren een dagje gaan helpen op een maatschappelijke instelling die zich inzet voor leeftijdsgenootjes met een ziekte, uit een achterstandssituatie of beperking.

Hierbij krijgen ze de opdracht om een interview op te nemen met iemand die ze geholpen hebben. De bedoeling is dat ze zelf vragen opstellen. Geef hen een voorbeeld (tekst of video).

De waarde van een inclusieve omgeving

Nodig de leerlingen uit om posters of korte filmpjes te maken die gaan over de voordelen van het hebben van een inclusieve school. Deel de filmpjes en posters op social media en in de school tijdens een viering van de inclusieve school.

School with Pride (tijdens de Paarse vrijdag)

Dag waarop de verschillen en uniekheid van elk individu op school wordt gevierd. Leerlingen worden uitgenodigd om zichzelf uit te dossen.

Bijlagen

Ik ga All-in!

Ik beloof om bewust te blijven van mijn mogelijke vooroordelen, op te komen voor anderen en all-in te gaan als het gaat om inclusie!

Dit doe ik door:

1. Mijn gedrag te veranderen als ik merk dat ik niet zonder vooroordelen naar een situatie of persoon kijk.
2. Betekenisvolle en soms ook moeilijke gesprekken over vooroordelen aan te gaan met leerlingen, collega's en mijn vrienden en me bewust te zijn van mijn invloed als docent.
3. Mezelf altijd af te vragen of mijn gedrag past bij hoe belangrijk ik inclusie en diversiteit vind.
4. Me open te stellen zodat ik kan leren van de perspectieven en ervaringen van de mensen om mij heen.
5. De kennis die ik heb opgedaan te delen met anderen.

Datum:

Naam docent:

Bibliotheek van wekelijkse quotes en oneliners:

- Hou van mensen om wie ze zijn, in plaats van hen te veroordelen om wie ze niet zijn
- Een simpel "hallo" kan leiden tot een miljoen dingen
- Droom groots, begin klein. Maar bovenal: begin.
- De enige normale mensen zijn de mensen die je niet goed kent
- Alles wat je aandacht geeft bloeit
- Impact maak je samen
- Wees jezelf, mensen die het uit maakt doen er niet toe en mensen die er toe doen maakt het niet uit.
- Haat – Het heeft heel wat problemen opgeleverd in deze wereld maar nog niet één probleem opgelost – Maya Angelou
- Kracht ligt in verschillen, niet in gelijkenissen – Stephen R. Covey
- Geef je mening vleugels
- Vreemd ben je enkel voor diegene die jou nog niet kent
- Geloof dat je het kunt en je bent al halverwege
- De wereld is mooier met jou
- Ik heb de laatste tijd zoveel geleerd van mijn fouten dat ik er over denk om er nog een paar te maken - Loesje
- De beste dingen in het leven zijn geen dingen
- Fouten maken verleer je nooit
- In een groot hart willen veel mensen schuilen
- Verwacht niks, waardeer alles
- Soms zijn dromen die uitkomen, de dromen waarvan je nog niet eens wist dat je ze had
- Geluk staat iedereen goed
- Nu of nooit, dat is mijn motto – Mary Poppins

- Een klein begin moet je groot zien
- We beseffen het belang van onze stem als we niks mogen zeggen
- Ik ben een limited edition
- Vrienden zijn mensen die voor je opkomen ook als je er niet bent
- Mijn recht is jouw recht
- Ik laat mijn mond niks zeggen wat mijn hoofd niet uit kan staan – Jackie Robinson
- Kennis is het krachtigste wapen
- Val zeven keer, sta acht keer op – Japans gezegde
- Wat als ik val? ....Wat als je vliegt?
- Doe iets gek, denk iets moois, zeg iets liefs, dan heeft elke dag wat positiefs
- Het leven is een verzameling van momenten
- Geniet van de kleine dingen
- Weten is niet genoeg, we moeten het toepassen! Willen is niet genoeg, we moeten het doen!
- Goed zijn voor anderen kan alleen als je eerst goed bent voor jezelf....
- Blijf naar je hart luisteren, het zal je de weg fluisteren
- Geloof niet alles wat je denkt
- We kijken naar dezelfde sterren en zien zulke verschillende dingen
- Het gaat niet om hoeveel je hebt maar om wat je doet met dat wat je hebt – Les Brown
- Geef vandaag alles wat je hebt!
- Hij die zegt dat hij het kan en hij die zegt dat hij het niet kan hebben beide meestal gelijk
- Wie wil jij zijn vandaag?
- Vandaag is jouw dag! Je berg wacht op je
- Het lijkt altijd onmogelijk totdat het opeens gelukt is
- Blijf jezelf, de rest is al gereserveerd
- Er liggen altijd veel mooiere momenten voor ons, dan dat we achter ons hebben liggen
- Blijf lief voor jezelf. Het is moeilijk om blij te zijn als iemand altijd gemeen tegen je is
- Het leven is als het maken van een foto: richt je op wat belangrijk is, leg de mooie dingen vast, verander van plek als het niet is gelukt en probeer het dan nog een keer

- Er bestaan geen domme vragen en niemand is dom totdat hij stopt met vragen stellen – Charles Proteus Steinmetz
- Ik besteed geen aandacht aan alles wat tegen me werkt. Ik focus op mijn doelen probeer de rest te negeren. – Venus Williams
- Ik die altijd dat wat ik nog niet kan, zodat ik uiteindelijk kan leren hoe ik het moet doen – Pablo Picasso
- Parels liggen niet aan de waterkant. Als je er eentje wil, zul je ervoor moeten duiken – Chinees gezegde
- De kansen die je niet neemt, mis je altijd – Wayne Gretzky
- Wanneer de hele wereld stil is, is zelfs één stem machtig – Malala Yousafzai
- Moed is niet de afwezigheid van angst, moed is herkennen dat sommige dingen belangrijker zijn dan de angst die je voelt. – Irshad Manji
- Je was mijn vriend. Dat op zichzelf is een fantastisch iets – E.B. White
- Het zijn onze emoties en de dingen die niet perfect gaan die ons menselijk en mooi maken – Clyde DeSouza
- Iedereen wil met je in een limousine zitten, maar wat je wil is iemand die samen met jou bereid is om de bus te nemen als de limo is verdwenen – Oprah Winfrey
- Als je iemand ziet zonder lach, schenk hen dan de jouwe – Dolly Parton
- Onkruid zijn ook bloemen, als je ze leert kennen – A.A. Milne
- Het verleden ligt achter je en de toekomst is er nog niet. Er is slechts één moment waarin je leeft – Buddha
- Als het probleem kan worden opgelost, waarom je zorgen maken? Als het probleem niet opgelost kan worden, leveren zorgen je niks op
- Geluk is het enige wat zich vermenigvuldigd als je het deelt
- Echte liefde ontstaat uit begrip
- Hij die een betrouwbare vriend vindt, vindt een schat – Joods gezegde
- Waar geen strijd is, is geen kracht – Moslims gezegde
- Wacht niet op de vriendelijkheid van een ander, toon hen hoe – Moslims gezegde
- Het is makkelijk om in een menigte te staan maar het vraagt moed om alleen te staan – Mahatma Gandhi
- Voor elke vinger waarmee je naar een ander wijst, wijzen drie anderen met een vinger naar jou – Hindoestaans gezegde

- De beste leraren tonen je waar je moet kijken maar vertellen niet wat je moet zien – Alexandra K. Trenfor
- Het leven is mijn school
- Het mooiste van kennis is dat niemand het je ooit af kan nemen – B.B. King
- Elke persoon om je heen weet iets wat jij niet weet, kennis is overal te vinden als je maar wil leren – H. Jackson Brown Jr.
- Je kunt nooit te feestelijk gekleed of te geleerd zijn – Oscar Wilde
- De enige onmogelijke reis is de reis die je nooit begint – Anthony Robbins
- Als je denkt dat je te klein, gewoon of ondertekenend bent om succesvol te zijn, dan heb je nog nooit een kamer gedeeld met een mug – Betty Reese
- Ik heb net gefaald. Ik heb alleen 10.000 manieren gevonden waarop het niet werkt – Thomas Edison
- Je kunt de ladder van succes niet beklimmen met je handen in de zakken – Arnold Schwarzenegger
- Je vergeet misschien wat een ander tegen je zegt maar nooit hoe de ander je deed voelen
- De beste manier om je toekomst te voorspellen is om hem zelf te maken
- Je kunt elke dag iets nieuws leren, als je kijkt en luistert
- Alleen zijn we sterk, samen zijn we sterker
- Het mooie van leren is, dat niemand het je kan afnemen
- Morgen weten we meer dan vandaag
- Aardige woorden zijn kostbaar en kosten weinig
- Je bent mijn vriend geweest, dat op zichzelf is een fantastisch iets!
- Iedereen die je boos kan maken, wordt je de baas
- Iemand vergeven verandert niks aan wat er is gebeurd maar geeft je vrijheid in alle dagen die volgen
- De tijd is altijd goed om te doen wat juist is
- Soms heb ik al zes onmogelijke dingen geloofd voordat ik mijn ontbijt op heb
- Je komt altijd langs start voordat je de finish haalt
- Doe het beste wat je kunt, totdat je beter weet. En als je beter weet, doe het beter!
- Waar je ook heen gaat, neem je hele hart mee
- Weten begint met vragen
- Kies een baan die je leuk vindt en je hoeft geen dag echt te werken

- Fouten zijn het bewijs dat je aan het proberen bent
- We herinneren ons geen hele dagen maar momenten
- Hij die het meest lacht, leert het beste
- Je kunt niet winnen als je niet begint
- Als je gelooft dat je het kunt, ben je al halverwege
- Het maakt niet uit hoe langzaam je gaat, zolang je blijft bewegen kom je verder
- Probeer de regenboog te zijn in de donkere wolken van een ander
- Vriendelijkheid, hoe klein dan ook, gaat nooit verloren
- De beste voorbereiding voor morgen is om alles te geven vandaag
- Als je het kunt dromen, kun je het doen
- Zorg ervoor dat jij je voeten op de juiste plek zet, voor je stil gaan staan
- Het mooiste dat jij kunt dragen is vertrouwen in jezelf
- Doe de dingen waarvan je denkt dat je ze niet kunt
- Niemand is perfect, daarom gaan potlood en gum hand in hand
- Vriendelijkheid is de taal die de doven kunnen horen en de blinden kunnen zien
- Hoe mooi is het dat niemand ook maar een moment hoeft te wachten om de wereld mooier te kunnen maken
- Laat de dingen die je nog niet kunt doen, je niet stoppen van wat je wel al kunt!
- We dansen allemaal als we muziek vinden waar we van houden
- Dans alsof er niemand kijkt!
- Door dingen weg te geven wordt je rijker
- Maak van elke dag je meesterwerk
- Omring jezelf met mensen die je hoger optillen
- Dat een ander de weg niet ziet, betekent niet altijd dat de weg er niet is
- Jij zit achter je eigen stuur
- Winnen betekent niet als eerste eindigen. Winnen betekent het beter doen dan de keer ervoor
- Als het te makkelijk is, krijg je de kans niet om te groeien
- Niets is echt moeilijk als je het in kleine stukjes deelt
- Laat zelf de verandering in de wereld zien die jij denkt dat nodig is
- Blijf gek, blijf eerlijk, blijf aardig
- Iedereen kan leren en slagen, maar niet op dezelfde dag en niet op dezelfde manier
- Al het grootse begint klein

- Niemand kan jou een slecht gevoel geven zonder jouw toestemming
- Hoe we ons gedragen is een keuze, niet wie wij zijn
- Vandaag is de eerste dag van de rest van je leven
- Toen de rups dacht dat de wereld verdween, ontpopte hij zich als vlinder
- Iedereen om je heen kan je iets leren, luister je?
- Iedereen die nooit een fout heeft gemaakt, heeft ook nooit iets nieuws geprobeerd
- Wijze mensen leren wanneer ze kunnen, dwazen wanneer ze moeten
- Kijk nooit op iemand neer, tenzij je hen omhoog helpt
- Een glimlach is de goedkoopste goeie look
- Wat iemand ook zegt, woorden en ideeën kunnen de wereld veranderen
- Als je iets echt graag wil, vind je een manier. Wil je het niet echt, dan vind je een smoesje.
- Rijk naar de maan en als je de maan mist, vang je waarschijnlijk een ster!
- Een probleem is een kans om het beste uit jezelf te halen

